

Banc d'Experiències i Bones Pràctiques

PROJECTE PILOT PRIMER LA LLAR (HOUSE FIRST)

FITXA DIVULGATIVA. ANY EDICIÓ 2017

Habitatge estable per a l'empoderament i l'autonomia

Promogut per: Direcció de Serveis d'Atenció al Sensellarisme.
Institut Municipal de Serveis Socials

Ajuntament
de Barcelona

PRÀCTICA ACTUALITZADA
2022

Presentació

El Projecte Primer la Llar està basat en el model Housing First. A diferència del model d'Escala (caracteritzat perquè la persona sense llar aconsegueix l'habitatge al final del seu procés de recuperació), el model Housing First defensa que per a que una persona sense llar millori, primer necessita tenir un habitatge permanent. A partir d'aquest model, l'Ajuntament de Barcelona decideix en 2015 implementar el Projecte pilot Primer la Llar, que consisteix en 50 habitatges distribuïts en 2 lots de 25 habitatges cadascun i amb equips de professionals de l'àmbit social i de la salut. Aquests habitatges s'ofereixen de manera permanent (i amb suport i seguiment socioeducatiu) a persones sense llar i en situació d'exclusió social severa. Les persones sense llar seleccionades són totes majors de 18 anys i es caracteritzen per portar una llarga trajectòria de vida al carrer, un estat de salut precari (malaltia mental i/o addiccions), tenir autonomia funcional per a la vida diària i disposar d'ingressos econòmics (o capacitat de tenir-ne). Les persones participants han d'acceptar la visita d'un professional un cop a la setmana com a mínim, contribuir al cost del lloguer (màxim un 20% del total), respectar la convivència veïnal i comunitària i acceptar ser avaluats per fer el seguiment del projecte.

El Projecte pilot té una durada inicial de 3 anys (2015 - 2018). A partir de 2018 deixarà de ser pilot per passar a ser un servei més de la Cartera de Serveis per a Persones Sense Llar de l'Ajuntament de Barcelona.

Aquesta pràctica està vinculada amb: habitatge, atenció social, salut mental, immigració i interculturalitat, dones, població adulta.

El context

Barcelona disposa de serveis i recursos adreçats a persones sense llar consolidats i considerats de gran rellevància a nivell europeu. Serveis i recursos basats en el model en escala o de transició, articulats de manera conjunta i compartida per les diferents entitats de la ciutat, entitats amb llarga trajectòria en intervenció amb persones sense llar. A partir de l'any 2010, des del Departament d'Atenció a Persones Vulnerables es va començar a tenir informació sobre una nova manera d'enfocar la intervenció amb persones sense llar i molt especialment amb aquelles

persones sense llar en situació més cronicada en carrer: el model Housing First. La societat ha anat canviant, el perfil de les persones sense llar també i la forma d'atenció a les persones que es troben en aquesta situació s'ha anat adaptant cap a una perspectiva més propera, més digna, més participativa i posant a la persona en el centre de la intervenció. Les persones sense llar continuen sent el sector més fràgil de l'exclusió social, però ja no se les culpabilitza de la seva situació, sinó que es comença a orientar l'atenció des de la perspectiva de l'accés als serveis, considerant als usuaris subjectes de ple dret. Les valoracions realitzades a Europa sobre el funcionament del model Housing First, així com l'evidència de les dificultats en l'atenció de les persones sense llar més cronicades al carrer i amb presència de malaltia mental i/o drogodependència, han obert les portes al fet que en nostre país es comencin a plantejar algunes pràctiques.

El juny del 2014 l'Ajuntament de Barcelona va signar un conveni amb l'entitat Rais, qui a través del seu Projecte Hàbitat, desenvoluparia la implementació del model Housing First en 3 ciutats: Madrid, Màlaga i Barcelona.

Per la seva banda, el juny del 2015, l'Ajuntament de Barcelona posa en marxa el seu propi Projecte municipal de Housing First, amb el nom de Primer la Llar, sent el primer ajuntament de l'Estat Espanyol en desenvolupar-lo de forma directa. El municipi de Barcelona planteja la seva posada en marxa mantenint la resta de serveis d'atenció a persones sense llar, amb l'objectiu d'analitzar els resultats d'aquesta prova pilot, adaptada a les característiques de la ciutat i l'ajust del nou model en convivència amb el model actual a escala o de transició.

Objectius i abast

El projecte Primer la Llar té la finalitat d'iniciar un procés de recuperació i millora de la qualitat de vida de la persona perquè pugui romandre a l'habitatge sense més suport que la xarxa normalitzada de serveis, per aconseguir autonomia personal i econòmica, recuperació d'habilitats personals de cura pròpia, restabliment de relacions socials i familiars i una millora de la vinculació amb l'entorn. L'objectiu general és oferir a les persones sense sostre, amb necessitats socials severes, un habitatge estable des del que poder iniciar el procés de recuperació, empoderament i autonomia personal. Els seus objectius específics són:

- Oferir un habitatge en règim de tinència i ús individual, que s'ocupa en solitari.
- Oferir suport socioeducatiu i instrumental per iniciar un procés de recuperació, reinserció i adquisició de plena autonomia personal.
- Procurar la vinculació de les persones amb els serveis de la xarxa pública de la ciutat.
- Aconseguir una autonomia personal, funcional i econòmica, que permeti la vida independent sense suports professionals específics.

Pel que fa al col·lectiu destinatari, inicialment es van definir els següents criteris d'accés a l'hora de seleccionar les persones participants:

- Persones sense llar en situació crònica que viuen al carrer o que no s'acaben de vincular amb els recursos existents, utilitzant-los només de manera puntual.
- Persones soles majors d'edat (excepcionalment parelles sentimentals o amistats en relació de suport positiu).
- Llarga trajectòria de vida al carrer: mínim 1 any pernoctant de manera continuada al carrer i/o en Centres d'allotjament sense vincular-s'hi, utilitzant-los de manera puntual o intermitent en l'últim any (sense millora en el procés ni acceptació de les regles, fent un mer ús instrumental de cobertura de necessitats bàsiques).
- Necessitats socials concurrents a la manca d'habitatge: malaltia mental i/o addiccions.
- Autonomia funcional per a la vida diària.
- Disposar d'ingressos econòmics regulars o possibilitat d'aconseguir-los.

El procés d'implementació

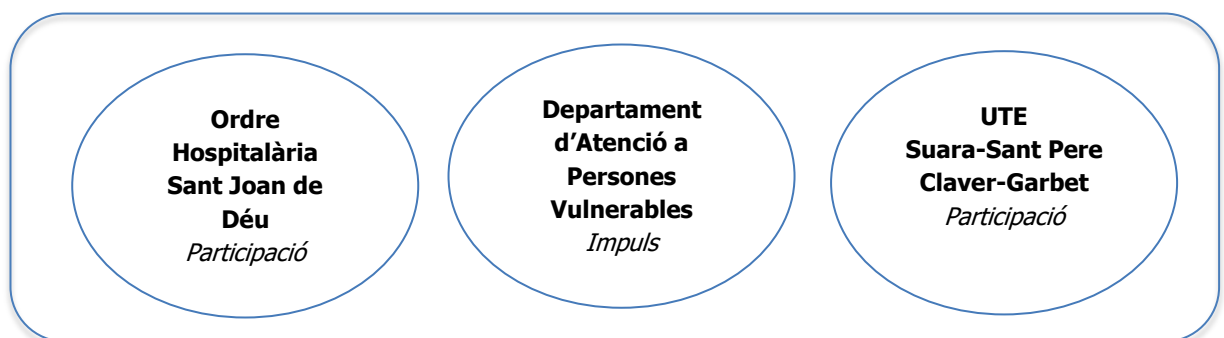
a) Etapes

La següent gràfica presenta de forma resumida les diferents etapes d'implementació del projecte Primer la Llar:

DETECCIÓ I ACCÉS	SUPORT I SORTIDA	AVALUACIÓ
<p>1) Etapa de detecció. Contacte amb les persones beneficiàries i presentació de les característiques generals i objectius del projecte.</p> <p>2) Etapa d'accés a l'habitatge per part de les persones beneficiàries. Establiment de les característiques de tinença i condicions de seguiment.</p>	<p>3) Etapa de suport al procés de les persones beneficiàries: atenció social, atenció sanitària, orientació laboral i formativa i orientació legal.</p> <p>4) Etapa de sortida del procés de les persones beneficiàries. Prestacions dels sistemes necessaris i règim de tinença de l'habitatge.</p>	<p>5) Avaluació quantitativa. Valora l'efectivitat del model housing first respecte al model tradicional de Barcelona. Avaluació també de la implementació del programa.</p> <p>6) Avaluació qualitativa. D'una banda, anàlisi sobre l'impacte del programa en els participants a través del mètode biogràfic. D'altra banda, anàlisi sobre la intervenció dels professionals, a través del mètode investigació-acció, per facilitar la transformació pràctica dels equips professionals.</p>

b) Actors implicats

La següent gràfica presenta de forma esquemàtica els agents implicats en el desenvolupament del projecte Primer la Llar:

c) Recursos

Pel que fa a l'equip de persones de Primer la Llar, es tracta d'un conjunt multidisciplinari de professionals. D'una banda, l'Equip Social, integrat per educadors socials, treballadors socials, integradors socials i peers (igual expert). D'altra banda, un equip de Salut Mental integrat a l'ESMESS (Equip de Salut Mental per a persones Sense Sostre - Equip de Salut Mental per a persones Sense Llar), format per psiquiatres, infermers i PSI (Projecte de Seguiment individualitzat, a través d'especialistes en salut mental). La relació de professionals del camp social és d'1 professional per 10 persones, més 5 hores a la setmana de mitjans per pis d'integrador social o igual. El peer forma part de l'equip, és un professional més que ha estat format i capacitat i que en el seu currículum de trajectòria vital ha passat per una situació de sensellarisme. Per a l'equip social es plantegen tres perfils diferents: el treballador social o educador per a les funcions d'atenció educativa; el tècnic en integració social per al suport instrumental a la vida diària, i el peer que compaginarà funcions d'instrumental suport amb funcions d'observació i anàlisi i funcions de referència o motivació per als participants. L'equip ha de garantir atenció a les urgències les 24 hores, 365 dies. Així doncs, cada un dels dos equips socials del Projecte (un en cada lot) s'han configurat amb 3 professionals del camp social, 2 integradors i 1 o 2 peers (igual expert). El desenvolupament del projecte implica la dedicació d'un equip de professionals amb dedicació exclusiva però, alhora, requereix de la participació d'una xarxa de professionals que intervindran d'acord amb la demanda de l'equip del projecte.

Pel que fa als recursos materials, el projecte es desenvolupa mitjançant 50 habitatges de mercat. Els habitatges han de ser adequats per a que hi resideixi una sola persona i, excepcionalment, dues. Els habitatges seran en règim de lloguer o qualsevol altre tipus de títol de possessió i plena disposició que permeti al titular (entitat adjudicatària) el seu subarrendament a les persones usuàries.

Resultats

Els primers resultats del seguiment tècnic, així com dels resultats obtinguts de l'anàlisi basal realitzat per Ivàlua, destaquen els següents aspectes (dades 2016):

- El 96% de les persones participants en el Projecte (9 dones i 41 homes) es mantenen: hi ha hagut una defunció i un abandonament.
- 42 dels 50 participants disposen d'ingressos i contribueixen al pagament del lloguer.
- El gener de 2016 només un dels participants havia plantejat poder tenir parella a la seva planta, el desembre de 2016 eren 15 els participants amb parella compartint pis, encara que només 5 comparteixen els costos de lloguer.
- 2 participants amb presència de malaltia greu mental s'han canviat d'habitatge per no incorporar-se a la dinàmica de la comunitat de veïns
- Durant el 2016 es van realitzar 154 visites de l'ESMESS (equip de salut mental). Es van realitzar 27 ingressos hospitalaris, 3 ingressos psiquiàtrics i 4 ingressos per a la detecció, a més d'una trucada al 061.
- S'han realitzat 1.005 visites al domicili i 491 fora del domicili, 603 atencions telefòniques i 105 atencions fora de l'horari habitual, atencions urgents amb desplaçament del professional.

En relació amb l'avaluació d'impacte, a la vista de la primera anàlisi relativa a les dades estudiades -qualitat de vida relacionada amb la salut, autoeficàcia, recuperació personal i relacions socials-, tots els valors que es van obtenir en l'anàlisi de base, són pitjors que els valors de referència de la població espanyola. Quant a la salut, les diferències són importants tant en les dimensions de salut en general com en la salut mental, i cal destacar que les dades de les dones de la mostra són relativament pitjors que els homes.

A falta d'una avaluació final del projecte, les dades d'una segona avaluació apunten a una notable millora dels valors estudiats, en particular en alguns àmbits de la qualitat de vida relacionada amb la salut: la millora l'estat de salut mental, dolor corporal i salut en general.

Aprenentatge

Entre les fortaleses del projecte, destaquen com a elements claus una estreta coordinació, la constant discussió i intercanvi d'informació, així com la recerca de consensos a l'hora de trobar la millor solució per a cada cas. Són aspectes clau per al seguiment d'una metodologia que ha de respectar les decisions dels usuaris, oferint l'acompanyament més adequat en cada situació. La

necessitat de redefinir la professió i d'ajustar la formació i els sistemes metodològics d'intervenció són eixos bàsics per assegurar una actuació amb fonament teòric i pràctic.

Per la seva banda, el projecte ha trobat dificultats en els següents aspectes. D'una banda, aconseguir habitatges en un mercat com el de Barcelona amb constants pujades del lloguer, que ha requerit un sobreesforç als gestors per vèncer les resistències dels propietaris i administradors. D'altra banda, el nivell d'ingressos de les prestacions a les quals es pot accedir per part de les persones usuàries és insuficient per poder garantir la plena autonomia econòmica a la ciutat. Finalment, la pressió assistencial en relació a les persones sense llar a Barcelona, juntament amb l'escassetat d'habitatge social i d'habitatge assequible, impliquen que en Barcelona el model Housing First hagi que coexistir amb el model tradicional. L'encaix del model Habitatge Primer amb el model d'escala amb el que ha de conviure és complicat, ja que són enfocaments metodològics diferents.

Finalment, pel que fa a la transferibilitat, el projecte Primer la Llar demostra la importància que té l'habitatge per a un procés de recuperació integral de les persones en situació d'exclusió. Comptar amb la seguretat de les condicions materials d'un habitatge contribueix a que la persona tingui l'equilibri emocional que cal per afrontar un complex procés de recuperació.

A la ciutat de Barcelona, aquesta evidència ja està sent transferida al model d'intervenció amb persones sense llar anomenat d'escala, on s'està en procés de redefinició de la intervenció, en concret del paper de l'usuari en el propi procés i la seva participació en general, les temporalitats, i en particular s'està procedint a la reestructuració dels espais dels grans equipaments de manera que permetin una estada i una atenció el més individualitzada possible.

Informació pràctica

Promogut/Impulsat per: Direcció de Serveis d'Atenció al Sensellarisme

Professional/tècnic referent: Lourdes Herruz – Telèfon 934132675 - lherruz@bcn.cat

Documentació disponible:

Document	Tipus	Data
<i>PLEACE, N. Housing First Guide. Europe. FEANTSA.</i>	PDF	-
<i>BARCELONA SOCIETAT. Revista de coneixement i anàlisi social. Núm. 20.</i>	PDF	-
<i>Pla de lluita contra el sensellarisme de Barcelona. 2016-2020. Aj. de Barcelona</i>	PDF	-
<i>De la Calle al Hogar. Housing First como modelo de intervención y su aplicación</i>	PDF	-
<i>FORTEA, C. y HERRUZ L. Departamento de Atención a Personas Vulnerables, Ayuntamiento de Barcelona. Primer la Llar: aplicación del modelo Housing First en la ciudad de Barcelona. Primeras reflexiones. ZerbitzuanGizarte zerbitzuetarako aldizkaria (Revista de servicios sociales). Diciembre 2017</i>	PDF	

Evució

Actualització a maig del 2022

Una vegada superada la fase pilot del Projecte, el Servei Primer la Llar ha quedat incorporat a la cartera de Serveis que ofereix la Direcció d'Atenció al Sensellarisme de l'Institut Municipal dels Serveis Socials.

Pel que fa a la seva transferibilitat cal fer constar que s'han rebut consultes diverses interessats per conèixer el projecte des de diversos indrets de la resta de la ciutat, de la resta Catalunya, l'estat i fora de l'estat. També s'ha presentat i compartit en espais de gestió del coneixement com congressos i jornades.